

Nr 373.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till ny inkomstberäkning för 1918 års riksstat m. m.; given Stockholms slott den 1 juni 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t, med återkallande av tidigare gjorda förslag i den mån de strida mot de här nedan framställda, härmed föreslå riksdagen att

ej mindre beräkna statsverkets inkomster för år 1918 enligt den i statsrådsprotokollet intagna specifikation och i sammanhang därmed besluta,

dels att för bestridande av vissa kristidsutgifter må bland inkomsterna upptagas en post lånemedel till belopp av kr. 136,011,640: —,

dels ock att, i den mån sistnämnda medel och i specifikationen beräknade inkomster icke förslå till täckande av de i riksstaten upptagna utgifter, av statsverkets kassafond må tagas i anspråk erforderligt belopp,

än även bemyndiga Kungl. Maj:t att för bestridande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta, utöver redan för enahanda ändamål år 1917 till Kungl. Maj:ts förfogande ställda medel, ett belopp av 15,000,000 kronor att i fall av behov tagas i anspråk å tid, då till följd av riksdagens fortvaro de i § 63 regeringsformen omförmälda kreditiv icke få lyftas.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Conrad Carleson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 juni 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Carleson anförde härefter:
När tiden nu nalkas för slutligt fastställande av riksstat för år 1918, finner man, att de grunder, varpå hittills gjorda beräkningar beträffande såväl inkomster som utgifter byggts, i många avseenden äro förändrade eller helt rubbade. De starkt rörliga ekonomiska förhållandena hava sålunda på ett genomgripande sätt omkullkastat vissa i årets statsverksproposition gjorda inkomstberäkningar, vartill kommer, att såväl till följd därav som ock på grund av andra omständigheter både Eders Kungl. Maj:t och riksdagen under riksdagens lopp nödgats vidtaga väsentliga ändringar i och tillägg till det ursprungliga förslaget till riksstat. Man har därför nu, synes det mig, ingen annan utväg än att uppgöra, vad beträffar inkomsterna, ett specificerat och vidkommande utgifterna ett summariskt förslag till ny riksstat för år 1918. Vad angår utgifterna hänför jag dem i det följande till den 29 nästlidna maj. Därest det vid en omräkning av inkomsterna skulle visa sig, att de i statsverkspropositionen anvisade eller senare beräknade inkomsttitlarna icke skulle i tidigare bestämd ordning

förslå till bestridande av intill nämnda dag beslutade eller eljest väntade utgifter, torde väg böra anvisas till täckande av uppkommande brist i budgeten.

Härvidlag skall jag börja med *inkomstberäkningarna*. I sådant avseende har jag först och främst att undersöka, i vilka fall förändrade förhållanden böra leda till en omräkning av statsverkspropositionens inkomst-siffror. Därvid bör jämväl tagas i betraktande den plan till ökning av statsinkomsterna, som återgivits av min företrädare i ämbetet vid tillstyrkandet av propositionen nr 95 A med förslag till förordning om vissa ändringar i stämpelförordningen. Slutligen bör hänsyn tagas till den plan, som i propositionen nr 130 med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1918 åsyftar att anvisa utväg till täckande av neutralitetsutgifter samt vissa, särskilt i propositionerna nr 72 och 73 omförmälda kostnader för lant- och sjöförsvarets stärkande.

När jag här efter börjar en undersökning av de särskilda inkomstitlarna, förbigår jag alla de inkomstittlar i statsverkspropositionen, som icke enligt min mening tarva någon revision eller eljest föranleda till särskilt övervägande.

Vad först angår skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse, hava i statsverkspropositionen upptagits bland annat dels 70,000,000 kronor inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock 30,000,000 kronor krigskonjunkturskatt. Vid den tid, då dessa beräkningar gjordes, voro utsikterna för en fortsättning under innevarande år av 1916 års lysande konjunkturer å näringslivets skilda områden ännu icke förmörkade. Med de goda resultat av 1916 års verksamhet, som redan då kända förhållanden utvisade och numera offentliggjorda siffror i boksluten från en mångfald företag ytterligare bekräfta, kunde med skäl beräkningarna i statsverkspropositionen sägas vara med all försiktighet uppgjorda. Säkertligen skulle ock verkligheten väsentligt överträffa beräkningarna, om 1917 års vinstsiffror skulle utvisa resultat, jämförliga med 1916 års bokslut. Ja, kunde man dröja vid allenast första kvartalet av år 1917 och draga några slutsatser därav för resultatet under hela detta år, skulle man ej heller hava anledning till oro beträffande det skatteresultat, som år 1918 vore att vänta beträffande inkomst- och förmögenhetsskatten samt krigskonjunkturskatten. Nu måste man emellertid räkna med den avmattning å näringslivets områden, som den minskade exporten och därmed följande sänkning i företagssamheten medför. Visserligen ligga en del betydande exportindustrier inne med order för utländsk räkning för en längre tid framåt, och visserligen är den svenska marknaden ännu så länge icke så litet köpstark, men icke förty kan den allmänna depressionen och den hotande svårigheten för er-

*Skatt på in-
komst, för-
mögenhet
och rörelse.*

hållande av vissa för en mångfald industriella företag nödvändiga råvaror komma att väsentligt omkullkasta de tidigare och ävenledes de med ledning av vinstresultaten under första kvartalet 1917 gjorda ekonomiska kalkylerna, såvida icke export- och importsvårigheterna under året genom mellankommande fredsslut eller på annat sätt undanröjas.

Med hänsyn till de osäkra faktorer, som härvidlag måste tagas i betraktande, har jag emellertid, om än med tvekan, nu icke ansett mig böra föreslå någon ändring i beräkningarna rörande avkastningen vare sig av inkomst- och förmögenhetsskatten eller av krigskonjunkturskatten, sådan densamma med den vid 1917 års början gällande skatteskala skulle utgå.

*Extra in-
komst- och
förmögen-
hetsskatt.*

I anslutning till vad sålunda och i övrigt anförts, har jag ansett mig böra upptaga bland egentliga statsinkomster extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1918 till det belopp, varmed denna skatt kan beräknas utgå, då den vanliga inkomst- och förmögenhetsskatten lämnar den i statsverkspropositionen angivna avkastningen eller 70,000,000 kronor. Jag upptager alltså extra inkomst- och förmögenhetsskatten till det i propositionen nr 130 angivna belopp eller kronor 30,000,000.

*Stämpel-
medel.*

I statsverkspropositionen har under titel stämpelmedel upptagits ett belopp av 20,500,000 kronor, därav beräknad arvskatt och skatt för gåva 6,000,000 kronor. I propositionen nr 95 A föreslås vissa ändringar i förordningen angående stämpelavgiften, beräknade att inbringa en ökad inkomst av 4,500,000 kronor. I propositionen nr 167 föreslås därjämte en förhöjning av arvskatten, som enligt beräkningen i propositionen nr 95 A skulle lämna en ytterligare förökad avkastning under ifrågavarande skattetitel av 1,500,000 kronor.

Riksdagen har i enlighet med bevillningsutskottets betänkande nr 58 rörande ändringarna i stämpelförordningen ifråga om lagfartsstämpeln och räntestämpeln gjort vissa modifikationer, som leda till minskning i den eljest enligt Kungl. Maj:ts förslag påräkneliga inkomsten av stämpelmedel. Att angiva det ungefärliga beloppet av denna minskning låter sig emellertid icke nu göra. Men i varje fall torde ej denna minskning liksom ej heller utrangerande av »stämpeln å vissa skuldförbindelser» spela den roll, att av dessa anledningar nedsättningen i det i propositionen nr 95 A beräknade beloppet för ökning i stämpelavgiften kommer att överstiga 200,000 kronor. Frågan om höjning av arvsskatten är ännu beroende på riksdagens prövning, men jag förutsätter, att Kungl. Maj:ts proposition nr 167 vinner riksdagens godkännande.

I anslutning till vad sålunda anförts beräknar jag statens inkomst av stämpelmedel till följande belopp, nämligen

enligt statsverkspropositionen kr. 20,500,000
(därav beräknad arvskatt och skatt för gåva, 6,000,000 kronor),

vartill kommer

1) enligt propositionen nr 95 A stämpelbeskattning
(med iakttagande av den nedsättning i beräknad avkastning,
som bevillningsutskottets förslag innebär, eller 200,000 kr.) » 4,300,000

2) höjd arvskatt » 1,500,000

I enlighet härmed kommer jag att i den nya specifikationen av sta-
tens inkomster upptaga under stämpelmedel (därav beräknad arvskatt och
skatt för gåva Kr. 7,500,000) kr. 26,300,000

Såsom ovan angivits, har krigskonjunkturskatten i statsverksproposi-
tionen beräknats för år 1918 lämna en avkastning av 30,000,000 kronor. I en-
lighet med bevillningsutskottets betänkande nr 57 har riksdagen emellertid
beslutit vissa ändringar i den nu för krigskonjunkturskatten gällande skatte-
skalan. Enligt en i betänkandet lämnad, på vissa förutsättningar byggd
uppgift skulle de sålunda föreslagna ändringarna betyda en förhöjning av
skatten, motsvarande åtminstone 5,000,000 kronor. I anslutning härtill
beräknar jag, att krigskonjunkturskatten år 1918 kommer att lämna stats-
verket en inkomst av kr. 35,000,000

*Krigskon-
junktur-
skatt.*

Till inkomsterna bör numera efter gårdagens beslut i riksdagen läg-
gas det belopp, tonnageavgiften kan väntas inbringa. I likhet med vad
som framhålls i den reservation till bevillningsutskottets betänkande nr
47, vilken av riksdagen bifallits, synes mig denna avgift böra upptagas
på inkomstsidan i 1918 års riksstat, om den också inflyter under inne-
varande år och avser att täcka kristidsutgifter under år 1917. Jämväl
dessa kristidsutgifter komma nämligen att upptagas i nämnda riksstat. Jag
föreslår därför, att den uppföres bland de egentliga statsinkomsterna under
rubriken I. Skatter med titel Tonnageavgift för år 1917, och beräknar
jag den till kr. 5,000,000

*Tonnage-
avgift.*

I statsverkspropositionen har under titeln tullmedel upptagits ett
belopp av 76,000,000 kronor. I propositionen nr 107 har föreslagits höj-
ning av tullen å vissa lyxartiklar. Avkastningen av dessa höjda tullar
har i propositionen nr 95 A beräknats till 1,200,000 kronor. Sedan pro-
positionen nr 107 i allt väsentligt numera av riksdagen bifallits, beräknar
jag titeln tullmedel till ett belopp av kr. 77,200,000.

Tullmedel.

Ifråga om skatter å sprit- och maltdrycker måste av kända förhål-
landen en väsentlig reducering av de ursprungliga beräkningarna äga rum.

*Skatt å
sprit- och
maltdrycker.*

Statsverkspropositionen upptager i nedan angiven ordning skatter av nämnda slag till följande belopp

brännvinstillverkningsskatt	kr. 17,000,000
brännvinsförsäljningsmedel	» 8,000,000
maltskatt	» 5,700,000
punschskatt	» 2,300,000
spirituosaaccis	» 5,000,000

Av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 23 sistlidna april, vilket protokoll enligt Eders Kungl. Maj:ts förordnande offentliggjorts, framgår, hurusom jag då framhållit, att även om svårigheterna vid tillförseln av livsförnödenheter och andra för folknäringen erforderliga varor skulle före nästa skördeårs ingång minskas eller undanröjas, krävde dock nödig försiktighet, att man med hänsyn till den knapphet i världstillgången av råvaror, som sannolikt komme att göra sig gällande även efter krigets avslutande, räknade med ett ekonomiskt läge av beskaffenhet, att Sverige så gott som uteslutande hänvisades, vad livsförnödenheter anginge, till sina egna tillgångar. Under sådana förhållanden vore det nödvändigt förut-sätta, att tillverkning av brännvin under nästa kampanj helt inställdes, i den mån brännvinet icke vore en biprodukt vid en eljest nödvändig pro-duktion, såsom jästtillverkning, eller brännvinstillverkningen icke skulle taga i anspråk vara, som varken omedelbart eller medelbart kunde komma folk-näringen till godo. Man borde alltså nu i fråga om konsumtionen och distributionen av brännvin inrätta sig, som om man till hösten 1918 måste reda sig med nuvarande lager av brännvin och den tillverkning, som under nyss angivna förutsättningar skulle kunna ske intill samma tid. För ett rationellt ordnande av konsumtion och distribution under nämnda förhållanden uppstode flera spörsmål. Sålunda borde av sakkun-nig myndighet beräknas ej blott den kvantitet egentligt och annat bränn-vin, som för det dåvarande funnes i landet, utan även den kvantitet, som vid jästtillverkning och eljest skulle kunna påräknas tillkomma under tiden till hösten 1918. Vidare måste klargöras, huru stor kvantitet av bränn-vin borde reserveras för vetenskapliga och andra i nådigt brev den 3 november 1916 angivna *allmänna* ändamål.

Av dessa och andra skäl behagade Eders Kungl. Maj:t anbefalla kontrollstyrelsen bland annat *dels* att verkställa utredning rörande den nu förefintliga tillgången inom landet av brännvin av alla slag och den kvantitet egentligt brännvin, som vid inställande av brännvinstillverkningen i all-mänhet under kampanjen 1917—18 skulle kunna påräknas såsom biprodukt vid jästtillverkning eller ock såsom produkt av vara, som varken omedel-

bart eller medelbart kunde komma folknäringen till godo, och vidare inkomma med uppgift om den kvantitet brännvin, som skulle för allmänna ändamål böra hållas tillgänglig för tiden till hösten 1918, dels ock att med stöd av nämnda utredningar angiva, huru stor kvantitet brännvin kunde anses intill samma tid bliva disponibel för förtäring av allmänheten.

Såsom av statsrådsprotokollet för den 23 april jämväl framgår, framhöll jag därvid tillika, att ett inställande av brännvinstillverkningen under kampanjen 1917—1918 givetvis komme att högst väsentligt rubba vissa i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag gjorda beräkningar rörande statsverkets inkomster under vissa titlar. Härtill komme, framhöll jag vidare, att samma förhållande eller knappheten på livsförnödenheter, som föranlett mina förut gjorda hemställanden, möjligen också komme att verka till nedsättning i beräkningarna rörande andra än nu antydda inkomstitlar.

För vinnande av utredning härutinnan anmodade jag kontrollstyrelsen att inkomma med förslag till omräkning av samtliga inkomstitlar, som berörde skatter å sprit- och maltdrycker. Kontrollstyrelsens förslag i detta ämne överlämnades till mig i promemoria den 8 maj 1917, innan ännu kontrollstyrelsen hunnit förskaffa sig fullt tillförlitliga uppgifter rörande den tillgång på spritdrycker, som vore att för förtäring påräkna från innevarande vår till hösten år 1918. Promemorian den 8 maj byggde därjämte på den förutsättningen, att riksdagen skulle antaga Kungl. Maj:ts i propositionen nr 96 framlagda förslag, innefattande bland annat höjning av maltskatten.

Sedan kontrollstyrelsen verkställt hela den utredning rörande tillgången å spritdrycker, som anbefallts styrelsen den 23 sistlidne april, har styrelsens chef, på min begäran, verkställt en omräkning av de i promemorian den 8 maj lämnade siffror, därvid han utgått från, att riksdagen icke skulle komma att bifalla Kungl. Maj:ts förslag om höjning av maltskatten. Denna omräkning, som verkställts genom ändringar i ett duplikat av promemorian den 8 maj, har följande lydelse:

1. Brännvinstillverkningsskatten.

Brännvinstillverkningsskatten inflöt med avdrag för restitutioner

år 1913 med	22,289,456 kronor
» 1914 »	20,734,793 »
» 1915 »	22,166,743 »
» 1916 »	17,240,373 » .

I 1917 års riksstat är skatten beräknad till 14,500,000 kronor och i 1918 års förslag till riksstat till 17,000,000 kronor.

Då emellertid anledning föreligger att antaga, att annan tillverkning av brännvin än vid jästfabriker och sulfitspritsfabriker under kampanjen 1917—1918 kommer att inställas, äro de gjorda beräkningarna icke längre hållbara.

Under år 1917 har intill den 1 innevarande maj influtit till statsverket, efter avdrag för restitutioner, omkring 3,000,000 kronor.

Enligt inom kontrollstyrelsen verkställda utredningar kan under tiden intill den 30 september 1918 av det brännvin, som för närvarande ligger å *bränneri- eller allmänna nederlag*, samt av det brännvin, som kan komma att tillverkas, för förtäringssändamål disponeras i runt tal högst 3,325,000 liter egentligt brännvin av normalstyrka. För andra ändamål än förtäring beräknas beskattat brännvin komma att användas intill en myckenhet av omkring 1,400,000 liter av normalstyrka. Den sammanlagda förbrukningen beskattat brännvin av normalstyrka skulle alltså intill den 1 oktober 1918 komma att uppgå till 4,725,000 liter. Denna förbrukning, avsedd att täcka 16 månaders behov, beräknas under innevarande år äga rum med $\frac{7}{16}$ och under år 1918 med $\frac{9}{16}$ eller under år 1917 med 2,067,000 liter och under år 1918 med 2,658,000 liter. Efter en tillverkningsskatt av 65 öre för liter skulle alltså för ovanstående 4,725,000 liter inflyta till statsverket år 1917 omkring 1,340,000 kronor och under år 1918 omkring 1,725,000 kronor.

Under sista kvartalet av år 1918 torde böra räknas med en till ungefär hälften inskränkt tillverkning. För detta kvartal har kontrollstyrelsen ansett sig böra antaga en tillverkning av samma omfattning som under sista kvartalet 1915; tillverkningen under tillverkningsåret 1915—1916 var nämligen inskränkt till hälften av normal tillverkning. För tillverkningen under sista kvartalet 1915 inflöt i skatt 6,500,000 kronor och beräknar kontrollstyrelsen, att jämväl en lika stor skatt skall inflyta sista kvartalet 1918.

I enlighet med vad ovan anförts har kontrollstyrelsen förslagsvis nu upptagit brännvinstillverkningsskatten till följande belopp, nämligen:

för år 1917:

influten skatt $\frac{1}{1} - \frac{30}{4}$	3,000,000 kronor
beräknad skatt $\frac{1}{5} - \frac{31}{12}$	1,340,000 »
Summa 4,340,000 kronor;	

för år 1918:

beräknad skatt $\frac{1}{1} - \frac{30}{9}$	1,725,000 kronor
» » $\frac{1}{10} - \frac{31}{12}$	6,500,000 »
Summa 8,225,000 kronor.	

2. Maltskatten.

Maltskatten inflöt med avdrag för restitutioner

år 1913 med	5,236,867 kronor
» 1914 »	5,473,469 »
» 1915 »	5,469,347 »
» 1916 » omkring	5,849,763 »

I 1917 års riksstat är maltskatten upptagen till 5,400,000 kronor och enligt innevarande års statsverksproposition beräknad för år 1918 till 5,700,000 kronor.

Intill den 1 maj 1917 har efter avdrag för restitutioner till statsverket influtit 1,650,000 kronor.

Till skattepliktiga bryggeriers disposition beräknas, enligt vad kontrollstyrelsen inhämtat, för återstående delen av innevarande år en malmängd av 9,000,000 kilogram. Då de skattepliktiga bryggerierna torde hava intresse av att i utdryingssyfte tillverka skattefria drycker men dessa bryggerier icke, på grund av stadgandet i 8 § 1 mom. maldryckstillverkningsförordningen, kunna erhålla restitution för mer än $\frac{1}{3}$ av hela den vid bryggeriet avverkade malmängden, torde försiktigheten bjuda, att man räknar med endast 6,000,000 kilogram såsom beskattningsbart malt. Häremot svarar 1,200,000 kronor i maltskatt.

För år 1918 intill den 1 oktober beräknar kontrollstyrelsen, att bryggerierna skola erhålla hälften av den normalt förbrukade malmängden. Denna normala malmängd är för helt år räknat 29,000,000 kilogram för de skattepliktiga bryggerierna. I enlighet härmed beräknas den använda malmängden till 10,900,000 kilogram för tiden intill den 1 oktober 1918. Allenast $\frac{2}{3}$ av denna malmängd torde av skäl, som ovan angivits, bliva beskattningsbar eller 7,300,000 kilogram. Häremot svarar en maltskatt av ungefär 1,500,000 kronor.

För sista kvartalet 1918 räknas med normal tillverkning enligt den genom statsverkspropositionen beräknade skatten.

I enlighet med vad ovan anförts beräknar kontrollstyrelsen maltskatten till följande belopp, nämligen:

för år 1917:

influten skatt $\frac{1}{1}-\frac{30}{4}$	1,650,000 kronor
beräknad skatt $\frac{1}{5}-\frac{31}{12}$	1,200,000 »

Summa 2,850,000 kronor;

för år 1918:

beräknad skatt $\frac{1}{1}-\frac{30}{9}$	1,500,000 kronor
» » $\frac{1}{10}-\frac{31}{12}$	1,500,000 »

Summa 3,000,000 kronor.

3. Punschskatten.

Punschskatten inflöt

år 1913 med	1,956,992 kronor
» 1914 »	2,239,522 »
» 1915 »	2,140,299 »
» 1916 »	2,146,389 »

I 1917 års riksstat beräknas punschskatten till 2,300,000 kronor och i 1918 års förslag till riksstat till samma belopp.

Enligt från generalpoststyrelsen lämnad uppgift har under tiden $\frac{1}{1}-\frac{30}{4}$ 1917 för-sålts punschstämplar till ett belopp av 416,639 kronor.

Vid inventeringen den $\frac{26}{4}$ 1917 fanns liggande i lager inom landet 1,350,683 liter punsch. Kontrollstyrelsen räknar med att intill den 1 oktober 1918 punsch kommer att tillverkas med ungefär $\frac{1}{5}$ av normal tillverkning eller till en myckenhet av omkring 750,000 liter — det för tillverkningen erforderliga sockret torde nämligen, såsom redan skett i viss omfattning, komma att hit importeras. Intill den 1 oktober 1918 skulle alltså finnas en tillgång på punsch av omkring 2,100,000 liter. Denna myckenhet antages komma att förbrukas med $\frac{7}{16}$ under år 1917 och med $\frac{9}{16}$ under år 1918 eller med 918,750 liter under 1917 och 1,181,250 liter under 1918. Härpå belöpa i skatt 551,000 kronor respektive 708,750 kronor.

Vid dessa beräkningar har kontrollstyrelsen lämnat åsido stämpeln å arrak och rom, enär den stämpelbelagda försäljningen av dessa drycker är föga omfattande.

Under sista kvartalet av år 1918 antager kontrollstyrelsen normal konsumtion av punsch, vid vilket förhållande punschskatten skulle lämna omkring 500,000 kronor.

I enlighet med vad ovan anförts beräknar kontrollstyrelsen punschskatten till följande belopp, nämligen:

<i>för år 1917:</i>			
$\frac{1}{1}$ — $\frac{30}{4}$	influtet	416,639	kronor
$\frac{1}{5}$ — $\frac{31}{12}$	beräknat	551,000	»
Summa		967,639	kronor eller i runt tal 950,000 kronor;

<i>för år 1918:</i>			
$\frac{1}{1}$ — $\frac{30}{9}$	beräknat	708,750	kronor
$\frac{1}{10}$ — $\frac{31}{12}$	»	500,000	»
Summa		1,208,750	kronor eller i runt tal 1,200,000 kronor.

4. Spirituosaaccisen.

Spirituosaaccisen upptogs i 1917 års riksstat med 5,000,000 kronor och i 1918 års förslag till riksstat med samma belopp.

Spirituosaaccisen har under tiden $\frac{15}{11}$ 1916 till och med $\frac{31}{3}$ 1917 influtit med 1,773,909 kronor. Under april månad 1917 torde accisen ytterligare hava influtit med omkring 300,000 kronor. Hittills torde alltså accisen i runt tal hava influtit med 2,100,000 kronor. Under tiden intill den 1 oktober 1918 beräknas en förbrukning av 5,100,000 liter accispliktiga drycker med 60 öres accis och 2,100,000 liter dylika drycker med 30 öres accis. Sammanlagt skulle accisen för dessa drycker inflyta i runt tal med 3,700,000 kronor. Detta belopp antages inflyta med $\frac{7}{16}$ under år 1917 och $\frac{9}{16}$ under år 1918 eller i runt tal med 1,620,000 kronor under år 1917 och 2,080,000 kronor under år 1918.

Under sista kvartalet av år 1918 antages normal försäljning äga rum och spirituosaaccisen inflyta med 1,250,000 kronor efter en beräknad summa för år med 5,000,000 kronor.

I enlighet med vad ovan anförts beräknar kontrollstyrelsen spirituosaaccisen till följande belopp, nämligen:

<i>för år 1917:</i>			
$\frac{15}{11}$ 1916— $\frac{30}{4}$	1917 influtet	2,100,000	kronor
$\frac{30}{4}$ — $\frac{31}{12}$	1917 beräknat	1,620,000	»
Summa		3,720,000	kronor;

<i>för år 1918:</i>			
$\frac{1}{1}$ — $\frac{30}{9}$	beräknat	2,080,000	kronor
$\frac{1}{10}$ — $\frac{31}{12}$	»	1,250,000	»
Summa		3,330,000	kronor.

5. Brännvinsförsäljningsmedlen.

I 1918 års förslag till riksstat äro brännvinsförsäljningsmedlen beräknade till 8,000,000 kronor. Då ytterligare inskränkningar i detaljhandeln med brännvin äro att förvänta, torde dessa medel i 1918 års riksstat icke böra beräknas till mera än 4,000,000 kronor.

Omräkning.

	Nu beräknade.	Förut beräknade.
<i>1917.</i>		
Tillverkningskatt	4,340,000	14,500,000
Maltskatt	2,850,000	5,400,000
Punschskatt	950,000	2,300,000
Spirituosaaccis	3,720,000	5,000,000
Försäljningsmedel	14,270,000	15,000,000
Summa	26,130,000	42,200,000
<i>1918.</i>		
Tillverkningskatt	8,225,000	17,000,000
Maltskatt	3,000,000	5,700,000
Punschskatt	1,200,000	2,300,000
Spirituosaaccis	3,330,000	5,000,000
Försäljningsmedel	4,000,000	8,000,000
Summa	19,755,000	38,000,000

Såsom framgår av kontrollstyrelsens promemoria, beräknar kontrollstyrelsen beträffande brännvinstillverkningskatten, att under sista kvartalet av år 1918, då brännvinstillverkningen skulle återupptagas, tillverkningen skulle inskränkas till ungefär hälften av den normala. Även jag anser mig böra räkna med en sådan inskränkning, bland annat enär de nuvarande och de i särskild av riksdagen numera antagen förordning angående försäljning av rusdrycker införda restriktionsbestämmelserna torde medföra en minskning i konsumtionen av brännvin, en minskning, som, ehuru sistnämnda förordning icke träder i kraft förrän den 1 januari 1919, likväl torde giva sig tillkänna vid tillverkningen av brännvin under tiden närmast före sagda dag eller hösten 1918. Jag beräknar alltså i likhet med kontrollstyrelsen, att brännvinstillverkningskatten skall år 1918 lämna kr. 8,225,000.

*Brännvins-
tillverk-
ningskatt.*

*Brännvins-
försäljnings-
medel.* Brännvinsförsäljningsmedlen, som i statsverkspropositionen beräknats till 8,000,000 kronor, anser jag mig böra, på sätt kontrollstyrelsen föreslagit, nedsätta till kr. 4,000,000

Maltskatt. Beträffande maltskatten har Eders Kungl. Maj:ts förslag till höjning av nämnda skatt icke vunnit riksdagens bifall. Vid sådant förhållande har jag icke något att erinra mot kontrollstyrelsens förslag i denna del och beräknar alltså, att maltskatten kommer att år 1918 lämna en avkastning av kr. 3,000,000

*Punsch-
skatt.* Beträffande punschskatten, som i statsverkspropositionen beräknats till 2,300,000 kronor, anser jag mig i likhet med kontrollstyrelsen böra omräkna den till ett belopp av kr. 1,200,000.

*Spirituosa-
accis.* Likaledes ansluter jag mig beträffande spirituosaaccisen till kontrollstyrelsens förslag och beräknar densamma för år 1918 till kr. 3,330,000.

*Uppbörd i
statens verk-
samhet.* Härfter övergår jag till behandlingen av de egentliga statsinkomster, som i statsverkspropositionen upptagas under benämningen »Uppbörd i statens verksamhet». Utöver de i statsverkspropositionen under nämnda beteckning upptagna inkomstbelopp torde såsom en ny post böra upptagas 4. Bidrag till försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten. Nämnda post tillkommer med anledning av bestämmelserna i 16 § i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete. Om denna fråga har ock chefen för civildepartementet uttalat sig vid tillstyrkande av propositionen nr 328 med förslag till förordning angående uppbörd av avgifter för försäkringen i riksförsäkringsanstalten jämlikt berörda lag. Jag beräknar ifrågavarande post till kr. 240,000.

*Diverse
inkomster.* Under titeln »Diverse inkomster» har bland de egentliga statsinkomsterna i statsverkspropositionen upptagits ett belopp av 1,800,000 kronor. I enlighet med riksdagens beslut i samband med beviljande av anslag till höjande av medelinköpspriset för remonter under innevarande år skall emellertid ett belopp av 236,000 kronor omföras från de av statskontoret förvaltade s. k. hästförsäljningsmedlen till nu ifrågavarande rikstatsinkomsttitel, vadan denna alltså blir att upptaga med ett belopp av kr. 2,036,000

Jag övergår härfter att granska statens inkomster av dess affärsverksamhet och börjar då med postverket.

Rörande dess verksamhet har en förnyad utredning från general-*Postverket.* poststyrelsens sida lämnats i promemoria den 26 maj 1917, som jag tillåter mig att nu återgiva.

Postverkets inkomster för år 1918 hade i generalpoststyrelsens den 28 september 1916 till Kungl. Maj:t avlåtna skrivelse beräknats till 33,650,000 kronor. Sedermera har av generalpoststyrelsen meddelats, att av postverkets mellanhavanden med utlandet vore att vänta en ytterligare inkomst av ungefär 500,000 kronor.

Postverkets inkomster för år 1918 hava därför av Kungl Maj:t beräknats till 34,150,000 kronor.

Postverkets utgifter för driftkostnader under år 1918 hava av riksdagen fastställts till kr. 26,450,000: —

För beredande under år 1917 av krigstidstillägg och krigstids-
hjälp åt befattningshavare vid postverket har ansetts erfordras » 2,450,000: —
med vilket belopp postverkets utgifter för år 1918 komma att ökas.

Totalutgifterna för år 1918 böra därför beräknas till » 28,900,000: —

Postverkets överskottsmedel för år 1918 torde sålunda kunna beräknas till kr. 5,250,000: —.

Någon anledning att kalkylera överskottet på annat sätt, än redan skett, synes för närvarande icke förefinnas.

Skulle ökning av paketportot komma att beslutas i enlighet med de i nådiga propositionen till årets riksdag nr 127 angivna grunder, kunna postverkets överskottsmedel beräknas omkring 750,000 kronor högre eller till 6,000,000 kronor.

Då jag vid omräkning av postverkets inkomster och driftkostnader har att taga hänsyn till att Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna av riksdagen bifallits allenast i fråga om paketportot, anser jag mig alltså kunna, på sätt denna promemoria angiver, höja beloppet för postverkets inkomster med 750,000 kronor. Överskottet uppför jag alltså i mina beräkningar till kr. 6,000,000

Beträffande telegrafverket, i fråga om vars verksamhet överskottet i statsverkspropositionen beräknats till 9,270,000 kronor, har till mig in-*Telegraf-*
kommit en promemoria av följande lydelse:
verket.

A. Inkomstberäkningen.

Enligt statsverkspropositionen äro telegrafverkets inkomster under år 1918 beräknade sålunda:

telefoninkomster	22,500,000 kronor
telegrafinkomster	4,500,000 »

Summa 27,000,000 kronor.

I V. P. M. den 14 april 1917 till statsrådet och chefen för civildepartementet ansåg sig telegrafstyrelsen kunna föreslå, att inkomsterna höjdes med följande belopp:

telefoninkomsterna med	1,000,000 kronor
telegrafinkomsterna »	650,000 »
<hr/>	
eller tillhoppa med	1,650,000 kronor.

Enligt propositionen nr 95 A och B skulle genom telegramtaxans höjning beräknas en ökning av telegrafinkomsterna med 750,000 kronor.

I V. P. M. den 7 maj 1917 till statsrådet och chefen för civildepartementet har telegrafstyrelsen beräknat, att genom höjning av avgiften för ilsamtal skulle under år 1918 tillföras telegrafverket en ökad inkomst å telefonrörelsen med 2,400,000 kronor.

B. Driftkostnadsberäkningen.

I propositionen nr 3 och statsutskottets utlåtande nr 26 har summan av de i telegrafverkets driftkostnadsstat ingående avlönings-, pensions- och understöds- samt omkostnadsstaterna beräknats till 17,730,000 kronor, vilket belopp lärers hava av riksdagen beviljats.

Härtill komma:

dels enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 129 samt första särskilda utskottets utlåtanden nr 1 och 3 för krigstidstillägg och krigstidshjälp 1,500,000 kronor, vilket belopp lärers vara av riksdagen beviljat,

dels ock enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 222 för pensionering av å extra stat upptagna befattningshavare vid telegrafverket 150,000 kronor.

C. Beräkningen av överskottet.

	Inkomster.	Driftkostnader.	Överskott.
Enligt statsverkspropositionen	27,000,000		
Enligt V. P. M. d. 14/4 1917	1,650,000		
Enligt proposition nr 95 B	750,000		
Enligt V. P. M. d. 7/5 1917	2,400,000		
Enligt riksdagens beslut ang. avlönings-, pensions- och understöds- samt omkostnadsstater . . .	—	17,730,000	
Enligt riksdagens beslut angående krigstidstillägg och krigstidshjälp	—	1,500,000	
Enligt Kungl. Maj:ts proposition ang. pensionering av befattningshavare å extra stat	—	150,000	
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	31,800,000	19,380,000	12,420,000

Såsom av promemorian framgår, innebär frågan om krigstidstillägg och krigstidshjälp samt frågan om pension åt befattningshavare å extra stat en ökning av driftkostnaderna om 1,650,000 kronor. Denna utgift skulle emellertid fullt utjämnas genom den ökning i inkomsterna, som bleve en följd av bifall till ett av telegrafstyrelsen i promemoria

den 14 sistlidne april gjort förslag om höjning av telefon- och telegramavgifterna. Emellertid har, såsom av promemorian jämväl framgår, tillika ifrågasatts en ny höjning av telegramtaxan ävensom en höjning av avgifterna för ilsantal. Dessa höjningar skulle motsvara i penningar 750,000 kronor resp. 2,400,000 kronor.

Ifrågavarande förslag torde framdeles komma att av chefen för civildepartementet anmälans för Eders Kungl. Maj:ts prövning, men anser jag mig redan nu böra räkna med dessa höjningar. Under sådana förhållanden beräknar jag telegrafverkets inkomster till 31,800,000 kronor och dess driftkostnader till 19,380,000 kronor, vadan överskottet skulle bli kronor 12,420,000:—.

Beträffande inkomsterna av statens järnvägar, vilkas överskott i statsverkspropositionen beräknats till 21,500,000 kronor, har till mig inkommit *Statens järnvägar.* en den 26 maj 1917 dagtecknad promemoria av följande lydelse:

Järnvägsstyrelsens underdåniga skrivelse den 30 november 1916 med förslag till beräkning av den behållna inkomsten av S. J., som må upptagas i riksstaten för år 1918, innefattar följande beräknade siffror:

Bruttoinkomst	132,400,000 kr.
Driftkostnad	110,900,000 »
Nettoinkomst	21,500,000 »

Vid den sålunda gjorda kalkylen hava emellertid bland utgifterna icke inräknats de belopp, vilka kunna komma att belasta 1918 års stat i enlighet med 1917 års riksdags eventuella beslut angående löneförbättringar och krigstidshjälp åt personalen. Icke heller har medräknats det belopp av 2,000,000 kronor såsom avsättning till ökning av förnyelsefonden för lokomotiv, vilket styrelsen i underdånig skrivelse ovannämnda dag framhållit såsom nödvändigt även för år 1918 och ett par följande år. Styrelsen utgick därvidlag från det antagandet, att dessa utgifter skulle täckas genom den taxeändring, vilken styrelsen i anledning av den beräknade låga behållna inkomsten för år 1917 framhållit såsom oundgängligen nödvändig.

Genom 1917 års riksdags beslut om tillfälligt lönetillägg till S. J. personal samt om krigstidstillägg och krigstidshjälp åt vissa statstjänare kommer driftkostnaden att ökas med kostnaden för de sålunda beviljade löneförbättringarna.

Denna kostnadsökning ställer sig sålunda:

Tillfälligt lönetillägg	5,327,000 kr.
Krigstidstillägg och krigstidshjälp	11,500,000 »
Härtill kommer under förutsättning av riksdagens bifall till Kungl. Maj:ts förslag angående pensionering av viss icke ordinarie personal	450,000 »

Summa 17,277,000 kr.

I vad mån kostnadsökning kommer att uppstå genom utbetalande av krigstidshjälp m. m. till icke ordinarie personal kan icke för närvarande i brist på tillgängligt materia.

närmare angivas. Enligt mycket approximativ uppskattning kan denna kostnadsökning beräknas till 4,000,000 kronor. I sistnämnda avseende kan en tillförlitligare siffra lämnas om några dagar.

Härefter har till mig ytterligare avlämnats följande promemoria:

I anslutning till V. P. M. av den 26 maj 1917 lämnas härmed följande justering av de i sagda P. M. lämnade siffror.

Med hänsyn därtill, att i den beräknade driftkostnaden för år 1918 inräknats av 1916 års riksdag beviljat tillfälligt lönetillägg till belopp av cirka 2,200,000 kronor, skall den i P. M. angivna siffran 5,327,000 kronor minskas med nämnda belopp och sålunda upptagas till 3,127,000, vadan slutsumman 17,277,000 skall minskas till 15,077,000.

Enligt numera vunnen upplysning har i det av särskilda utskottet beräknade beloppet 11,500,000 inräknats även kostnaden för krigstidstillägg och krigstidshjälp till icke ordinarie personal, vilket medför att den approximativt uppgivna siffran 4,000,000 kronor skall minskas till 1,250,000 kronor, utgörande den beräknade kostnaden för en löneförbättring till icke ordinarie personal, som motsvarar det tillfälliga lönetillägget till den ordinarie personalen.

Det belopp, varmed den i underdåniga skrivelsen den 30 november 1916 angivna driftkostnaden bör ökas i anledning av 1917 års riksdags beslut om tillfälligt lönetillägg m. m. utgör alltså tillhoppa 16,327,000 kronor.

Till detta belopp bör emellertid läggas ett belopp av 2,000,000 kronor utgörande avsättning till en lokomotivförnyelsefond.

I styrelsens underdåniga skrivelse av den 30 november 1916 har anförts, att den avkastning av statsbanorna, som under år 1918 skulle vara erforderlig för att motsvara räntan på det kapital, som beräknas vara bundet i som räntebärande karakteriserade bandelar, uppgår till 25,400,000 kronor.

Den nettointkomst, som under närmare angivna antagande beräknats för år 1918, belöper sig till 21,500,000 kronor, vilket belopp med 3,900,000 kronor understiger ovan angivna erforderliga belopp.

I nyssnämnda skrivelse erinras därjämte om, att vid framkalkylerandet av ovan angivna behållning bland utgifterna icke inberäknats de belopp, vilka kunna komma att belastas 1918 års stat i enlighet med 1917 års riksdags eventuella beslut angående löneförbättringar åt personalen, och icke heller det belopp av 2,000,000 kr., såsom avsättning till ökning av förnyelsefonden för lokomotiv, vilket styrelsen framhållit såsom nödvändigt även för år 1918. Styrelsen har härvidlag utgått från det antagandet, att dessa utgifter skola täckas genom den taxeändring, vilken styrelsen i anledning av den beräknade låga behållna inkomsten för år 1917 framhållit såsom oundgängligen nödvändig.

Sedermera har Kungl. Maj:t på av styrelsen gjord underdånig framställning fastställt nya taxebestämmelser att gälla fr. o. m. den 1 februari 1917. Tillämpade på den trafik, som blivit beräknad vid uppgörande av förslag till behållen inkomst för år 1918, beräknas de här fastställda taxeförhöjningarna giva en ökad inkomst för år 1918 av 11,200,000 kr.

Efter täckande av ovan angivna brist av 3,900,000 kr. för erhållande av ränta å i räntebärande bandelar nedlagt kapital återstår av denna merinkomst ett beräknat belopp av 7,300,000 kr. för bestridande av kostnader för löneförbättringar och ökning av lokomotivförnyelsefonden.

Dessa kostnader ha för år 1918 i det föregående i sin helhet beräknats till 18,327,000 kr. Efter avdrag av nyssnämnda 7,300,000 kr. skulle således återstå ett belopp av i runt tal 11,000,000 kr., såsom utgörande den slutliga merkostnad utöver för år 1918 beräknade

driftkostnader, som får beräknas på grund av 1917 års riksdags beslut och andra åtgärder för höjande av statsjärnvägarnas driftkostnader eller inkomster.

Den taxeförändring, varom järnvägsstyrelsen i sist återgivna promemoria talar, har fastställts att gälla från och med februari månad detta år. Därmed avsågs att till en del möta de förhöjningar i form av löneförbättringar, krigstidstillägg, krigstidshjälp och bidrag till pensionering åt personal, som skulle drabba statens järnvägars omkostnadskonto, genom motsvarande höjning i järnvägarnas inkomster. Vad därutöver erfordrades till täckande av nyss berörda utgifter skulle, såsom också framhållits av min företrädare i ämbetet vid tillstyrkandet av propositionen nr 95 A till innevarande års riksdag, vinnas genom en av chefen för civildepartementet avsedd ytterligare taxeförhöjning.

Såsom av den nu senast från järnvägsstyrelsen avlåtna promemorian framgår, skulle de i statsverkspropositionen till 110,900,000 kronor beräknade driftkostnaderna böra höjas med 18,327,000 kronor och driftkostnaderna således utgöra inalles 129,227,000 kronor.

Vad angår inkomsterna, har man först att taga hänsyn till det i statsverkspropositionen beräknade beloppet 132,400,000 kronor. Härtill kommer vad den nyligen beslutade taxeförhöjningen kan väntas inbringa, eller 11,200,000 kronor. För att emellertid, som önskligt är, åtminstone kunna bibehålla överskottet vid det i statsverkspropositionen beräknade belopp, 21,500,000 kronor, skulle således erfordras en ytterligare inkomst av 7,127,000 kronor. En ytterligare taxeförhöjning, varigenom en dylik inkomstökning kunde säkerställas, synes därför böra komma till stånd, och har jag i mina beräkningar, efter samråd med chefen för civildepartementet, utgått därifrån.

Efter det nu anförda skulle således omräkningen beträffande statens järnvägar giva följande resultat:

inkomster	kronor 150,727,000
driftkostnader	» 129,227,000
och överskott	kronor 21,500,000

Enligt statsverkspropositionen skulle statens vattenfallsverk lämna ett överskott av 5,400,000 kronor. På min anmodan har vattenfallsstyrelsen numera gjort en omräkning av sina inkomster och driftkostnader och därvid, med hänsyn tagen till att driftkostnaderna ökats med krigstidshjälp och krigstidstillägg samt bidrag till pension åt viss icke ordinarie personal, kommit till följande resultat.

Beräkning av statens vattenfallsverks driftöverskott för år 1918

med hänsyn tagen till att driftkostnaderna ökas med krigstidstillägg, krigstidshjälp och bidrag till pensionering av viss icke ordinarie personal.

Trollhätte kanalverk:

inkomster	750,000: —	
driftkostnader	398,000: —	
överskott		352,000: —

Södertälje kanalverk:

inkomster	80,000: —	
driftkostnader	69,000: —	
överskott		11,000: —

Trollhätte kraftverk:

inkomster	3,800,000: —	
driftkostnader	1,190,000: —	
överskott		2,610,000: —

Porjus kraftverk:

inkomster	1,025,000: —	
driftkostnader	455,000: —	
överskott		570,000: —

Älvkarleby kraftverk:

inkomster	2,450,000: —	
driftkostnader	1,025,000: —	
överskott		1,425,000: —

Trollhätte fastighetsförvaltning:

inkomster	90,000: —	
driftkostnader	40,000: —	
överskott		50,000: —

Vattenfall och fastigheter inom Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län:

inkomster	108,000: —	
driftkostnader	13,000: —	
överskott		95,000: —

Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk drift vid statens järnvägar:

inkomster	8,000: —	
driftkostnader	5,000: —	
överskott		3,000: —

Diverse vattenfall och fastigheter:

inkomster	46,000:—	
driftkostnader	12,000:—	
överskott		34,000:—

Säger för statens vattenfallsverk:

inkomster	8,357,000:—	
driftkostnader	3,207,000:—	
överskott		5,150,000:—

Mot dessa beräkningar har jag ingen erinran att göra. Jag beräknar alltså överskottet till kronor 5,150,000:—.

Vad härefter angår statens domäner, hava i statsverkspropositionen inkomsterna därav beräknats till 36,500,000 kronor, driftkostnaderna till 16,100,000 kronor och överskottet alltså till 20,400,000 kronor. Sedan domänstyrelsen i underdånig skrivelse den 12 sistlidne april härutinnan avgivit förnyade beräkningar, anföres nu därom i en till mig den 26 nästlidne maj avlämnad promemoria: *Statens domäner.*

I underdånig skrivelse den 12 december 1916 har domänstyrelsen beräknat överskottet å domänfondens avkastning för år 1918 till 20,300,000. I underdåniga skrivelsen den 12 april 1917 har av förbiseende sagts, att driftöverskottet i förberörda skrivelse beräknats till 36,500,000, som i stället utgjorde den då beräknade bruttoavkastningen. I samma skrivelse den 12 april 1917 beräknas överskottet för år 1917 till 29,956,000 eller i runt tal 30,000,000. På grund av dels trävarumarknadens för närvarande mycket ovissa läge, dels en mer än vanligt stor rest av outdrivet försålt virke i övre Norrland hade överskottet för år 1918 utan ändring av de planerade avverkningarna bort beräknas till minst 5,000,000 kronor mindre och alltså kunnat beräknats till 25,000,000 kronor. — Sedan emellertid Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 7 maj 1917 beslutat, att för året planerade utsyningar till avsalu å allmänna skogar böra inställas å de skogar, som äro så belägna, och i övrigt så beskaffade, att vedavverkning å dem kan bedrivas med fördel, och inskränkas till hälften av förut beräknad omfattning å de skogar, som icke ägna sig för vedavverkning, måste överskottet från domänfonden år 1918 högst väsentligt nedgå. Ehuru det i huvudsak äro försäljningarna i höst från statens skogar, som bestämma inkomsterna från dessa skogar 1918, så synes dock icke en reducering av 50 procent å förutnämnda 25,000,000 erforderlig, ty dels ingå däri arrendena från jordbruksdomänerna med 1,500,000, som utgå med samma belopp år 1918, dels säljes alltid en del virke under året, varför likvid samma år inflyter, dels finnes möjlighet att något öka denna försäljning utöver den vanliga. En reducering av 40 procent synes därför tillräcklig, som utgör 10,000,000 kronor, då alltså överskottet för år 1918 skulle komma att utgöra 15,000,000 kronor. Möjligt är dock, att överskottet skulle kunna beräknas något högre, men torde det likväl icke gå an att även med en mera optimistisk beräkning sätta detta till mera än 17,000,000.

Med ledning av de sålunda lämnade uppgifterna, vilka icke giva tillräcklig ledning för en närmare beräkning av inkomsterna och drift-

kostnaderna, upptager jag allenast överskottet och beräknar detta till kronor 16,000,000.

Närmare uppgifter i förevarande hänseende torde emellertid kunna tillhandahållas vederbörande utskott.

*Utdelning i
aktiebolaget
svenska to-
baksmono-
polet.*

Under rubriken statens aktier har i statsverkspropositionen utdelning i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet beräknats uppgå till ett belopp av 2,500,000 kronor. Av skäl, som föredragande departementschefen anförde vid tillstyrkande av propositionen nr 95 A, har utdelningen av dessa aktier ansetts kunna höjas med 2,000,000 kronor. Med iakttagande härav beräknar jag utdelningen i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet till sammanlagt kronor 4,500,000.

*Andel i riks-
bankens
vinst för år
1916.*

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag upptogs bland inkomster andel i riksbankens vinst för år 1916 med 6,490,000 kronor. Enligt riksdagens numera fattade beslut skola emellertid riksbankens samtliga för år 1916 tillgängliga vinstmedel bibehållas åt riksbanken till egen disposition. I anledning härav har jag ur mina beräkningar uteslutit ifrågavarande post.

*Värnskatte-
fonden.*

Under titeln »I anspråk tagna kapitaltillgångar» och rubriken »Värnskattefonden» har i statsverkspropositionen upptagits ett belopp av 12,051,687 kronor. Emellertid har enligt proposition nr 78 äskats att av denna fond måtte ytterligare tagas i anspråk ett belopp av 6,595,700 kronor, vilket belopp riksdagen likväl nedsatt till 4,329,700 kronor. Med sistnämnda siffra bör alltså statsverkspropositionens summa ökas. Jag upptager alltså här en siffra av kronor 16,381,387

*Statsverkets
fond av rus-
drycksmedel.*

Under rubriken »I anspråk tagna kapitaltillgångar» återfinnes vidare i statsverkspropositionen ett belopp av 5,000,000 kronor från statsverkets fond av rusdrycksmedel. Såsom det i ärendet förda statsrådsprotokollet utvisar, innebär denna post, att av nämnda fond skulle tagas i anspråk på 1918 års riksstat ett mot den beräknade avkastningen av spirituosaaccisen svarande belopp av 5,000,000 kronor. Enligt vad den av mig förut lämnade utredningen utvisar, kan emellertid spirituosaaccisen icke beräknas för år 1918 lämna en högre avkastning än 3,330,000 kronor. I anledning härav bör det från statsverkets ifrågavarande fond i anspråk tagna beloppet reduceras från 5,000,000 kronor till kronor 3,330,000.

Den i statsverkspropositionen upptagna inkomstiteln nya inkomster av skattemedel m. m. 18,000,000 kronor har självfallet uteslutits ur förevarande inkomstberäkning. De under nämnda rubrik i statsverkspropositionen avsedda skattemedel, närmare angivna i propositionen nr 95 A, hava till största delen inbegripits i ovan gjorda omräkningar av vissa inkomstitlar. I den mån så icke är förhållandet, har antingen riksdagen avslagit gjord framställning i ämnet, såsom i fråga om maltskattens förhöjning, eller Eders Kungl. Maj:t avstått från fullföljd av den i propositionen nr 95 A angivna planen, såsom beträffande nöjesbeskattningen.

*Nya in-
komster av
skattemedel
m. m.*

Efter de nu gjorda beräkningarna skulle specifikationen av statsverkets inkomster år 1918 få följande utseende:

Specifikation av statens inkomster.

		Kronor.	ö.
A. Egentliga statsinkomster.			
I. Skatter:			
1. Mantalspenningar	850,000: —		
2. Prästerskapets till statsverket indragna tionde	1,032,000: —		
3. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse:			
a. Inkomst- och förmögenhetsskatt, be- villning	70,000,000: —		
b. Extra inkomst- och förmögenhetsskatt, bevillning	30,000,000: —		
c. Bevillning av fast egendom samt av inkomst, bevillning	2,200,000: —		
d. Bevillningsavgifter för särskilda för- måner och rättigheter, bevillning	250,000: —		
e. Stämpelmedel, bevillning (därav be- räknad arvsskatt och skatt för gåva 7,500,000 kronor)	26,300,000: —		
f. Lastpenningar, bevillning	900,000: —		
g. Krigskonjunkturskatt, bevillning	35,000,000: —		
h. Tonnageavgift för år 1917, bevillning	5,000,000: —	169,650,000: —	
4. Tullar och acciser:			
a. Tullmedel, bevillning	77,200,000: —		
b. Sockerskatt, bevillning	21,000,000: —		
c. Tobaksskatt, bevillning	15,500,000: —		
d. Brännvinstillverknings- skatt, bevillning	8,225,000: —		
e. Brännvinsförsäljnings- medel, bevillning	4,000,000: —		
f. Maltsskatt, bevillning	3,000,000: —		
g. Punschskatt, bevillning	1,200,000: —	16,425,000: —	
h. Spirituosaaccis, bevillning	3,330,000: —	133,455,000: —	304,987,000 —
II. Uppbörd i statens verksamhet:			
1. Fyr- och båkmedel	2,500,000: —		
2. Lotspenningar	1,200,000: —		
3. Avgifter för registrering av automobiler	21,700: —		
4. Bidrag till försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten	240,000: —		
5. Bidrag till försäkringsinspektionen	59,300: —		
6. Avgifter för granskning av biografbilder	30,000: —		
7. Inkomst av myntning och justering	915,000: —		
8. Patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter	540,600: —		
9. Bidrag till bankinspektionen	67,000: —		
10. Kontrollstämpelmedel	100,000: —		
11. Terminsavgifter från läroverken	550,000: —	6,223,600 —	
III. Diverse inkomster		2,036,000 —	
Säger för egentliga statsinkomster 313,246,600 kronor.			

B. Inkomster av statens produktiva fonder.

I. Statens affärsverksamhet:

1. Postverket:

inkomster, bevilning	34,900,000: —	
driftkostnader	28,900,000: —	
överskott		6,000,000: —

2. Telegrafverket:

inkomster	31,800,000: —	
driftkostnader	19,380,000: —	
överskott		12,420,000: —

3. Statens järnvägar:

inkomster	150,727,000: —	
driftkostnader	129,227,000: —	
överskott		21,500,000: —

4. Statens vattenfallsverk:

a. Trollhätte kanalverk:

inkomster	750,000: —	
driftkostnader	398,000: —	
överskott		352,000: —

b. Södertälje kanalverk:

inkomster	80,000: —	
driftkostnader	69,000: —	
överskott		11,000: —

c. Trollhätte kraftverk:

inkomster	3,800,000: —	
driftkostnader	1,190,000: —	
överskott		2,610,000: —

d. Porjus kraftverk:

inkomster	1,025,000: —	
driftkostnader	455,000: —	
överskott		570,000: —

e. Älvkarleby kraftverk:

inkomster	2,450,000: —	
driftkostnader	1,025,000: —	
överskott		1,425,000: —

f. Trollhätte fastighetsförvaltning:

inkomster	90,000: —	
driftkostnader	40,000: —	
överskott		50,000: —

Kronor.

ö.

		Kronor.	ö.
g.	Vattenfall och fastigheter inom Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län:		
	inkomster	108,000: —	
	driftkostnader	13,000: —	
	överskott	95,000: —	
h.	Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk drift vid statens järnvägar:		
	inkomster	8,000: —	
	driftkostnader	5,000: —	
	överskott	3,000: —	
i.	Diverse vattenfall och fastigheter:		
	inkomster	46,000: —	
	driftkostnader	12,000: —	
	överskott	34,000: —	
	<i>Säger för vattenfallsverken:</i>		
	inkomster	8,357,000: —	
	driftkostnader	3,207,000: —	
	överskott	5,150,000: —	
5.	<i>Statens domäner:</i>		
	inkomster		
	driftkostnader		
	överskott	16,000,000: —	61,070,000 —
II. Statens aktier:			
1.	<i>Utdelning i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag:</i>		
a.	Enligt 1907 års överenskommelse	1,275,000: —	
b.	Enligt 1908 års överenskommelse	162,000: —	1,437,000: —
2.	<i>Utdelning i aktiebolaget svenska tobaksmonopolet</i>	4,500,000: —	5,937,000 —
III. Statens utlåningsfonder (överskott):			
1.	Allmänna järnväglånefonden	1,500,000: —	
2.	Allmänna byggnadslånefonden	26,000: —	
3.	Lånefonden för bekämpande av arbetslösheten bland stenarbetare	75,000: —	
4.	Rederilånefonden	450,000: —	
5.	Hantverkslånefonden	3,000: —	
6.	Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby	50,000: —	
7.	Odlingslånefonden	350,000: —	
8.	Torvindustrilånefonden	120,000: —	
9.	Egnahemslånefonden	1,675,000: —	
10.	Fiskerilånefonden	75,000: —	

		Kronor	ö.
11. Norrländska nyodlingsfonden	34,000: —		
12. Jordförmedlingsfonden	40,000: —		
13. Täckdikningslånefonden	12,000: —		
14. Allmänna nyodlingsfonden	6,000: —	4,416,000 —	
IV. Statsverkets fond av rusdrycksmedel		200,000 —	
<i>Säger för inkomster av statens produktiva fonder 71,623,000 kronor.</i>			
C. Andel i riksbankens vinst			
D. I anspråk tagna kapitaltillgångar.			
I. Uppkomna av egentliga statsinkomster:			
1. Besparingar å riksstatsanslag:			
a. Reservationsanslaget till mynt- och justeringsverket	500,013: —		
b. Anslaget till understöd till rederiaktie- bolaget Transatlantic för uppehål- lande av regelbunden ångfartygs- förbindelse mellan Sverige och Australien	300,000: —	800,013: —	
2. Av statsverkets kassafond			
3. Särskilt avsatta medel:			
a. Värnskattefonden	16,381,387: —		
b. Statsverkets fond av rusdrycksmedel ..	3,330,000: —	19,711,387: —	
4. Återbetalningar till statens utlåningsfonder:			
a. Allmänna byggnadslånefonden	40,000: —		
II. Uppkomna av lånemedel:			
1. Återbetalningar till statens utlåningsfonder:			
a. Allmänna järnväglånefonden		600,000 —	
<i>Säger för i anspråk tagna kapitaltillgångar , , kronor.</i>			
E. Lånemedel för produktiva ändamål		95,293,900 —	
F. Lånemedel för bestridande av vissa kristidsutgifter		136,011,640 —	
Summa		, ,	

I den nu återgivna specifikationen av statens inkomster finnas vissa poster, som jag tills vidare lämnar åsido, nämligen dels E. Lånemedel för produktiva ändamål, dels ock två av mig i specifikationen införda nya poster, den ena under rubriken D. I anspråk tagna kapitaltillgångar och avseende medel, tagna från statsverkets kassafond, vilken post icke blivit till siffran bestämd, och den andra posten F. Lånemedel för bestridande av vissa kristidsutgifter. Om man frånser dessa poster, skulle egentliga statsinkomster, inkomster av statens produktiva fonder och i anspråk tagna kapitaltillgångar uppgå till sammanlagt 406,021,000 kronor. Jag går nu att tillse, huruvida detta belopp förslår till tackande av alla de till upptagande i 1918 års rikstat redan beslutade eller eljest föreslagna och på riksdagens prövning beroende anslag, som icke böra täckas med lånemedel. Någon specificerad utredning i detta avseende kan jag naturligtvis icke lämna, då ännu denna dag åtskilliga av Kungl. Maj:t föreslagna anslag äro beroende på riksdagens prövning, ja i många fall icke ens kommit så långt i behandling, att vederbörande utskotts betänkande blivit i kamrarna bordlagt. I viss mån skulle de luckor, som alltså måste uppstå, fyllas, såvida nu förevarande fråga upptoges till skärskådande en senare dag. Mot ett sådant förfarande kan emellertid med rätta invändas, att en fullt uttömmande redogörelse för statsverkets ställning icke skulle kunna lämnas förrän så sent, att ändamålet med redogörelsen i avsevärd mån förfelades. Trots den relativa ofullständigheten i uppgiften har jag därför låtit upprätta en approximativ beräkning över utgifterna. Denna beräkning, som hänför sig till den 29 nästlidna maj, är av följande lydelse:

Approximativ beräkning den 29 maj 1917 av riksstatsutgifterna för år 1918.

			Kronor.	Kronor.
<i>Verkliga utgifter:</i>				
I.	Första huvudtiteln		1,345,000	
II.	Andra »		7,430,255	
III.	Tredje »		2,940,492	
IV.	Fjärde »		139,699,183	
		¹	41,378,192	
		²	5,090,000	
			62,102,844	
V.	Femte »	¹	15,793,448	
		²	2,956,050	
VI.	Sjätte »		50,498,436	
VII.	Sjunde »		31,805,042	
VIII.	Ättonde »		53,255,099	
IX.	Nionde »		55,913,900	
X.	Tionde »		13,704,513	
XI.	Riksdags- och revisionskostnader m. m.		1,719,000	
XII.	Räntor å statsskulden m. m.		48,988,000	
XIII.	Engångskostnader för försvaret		16,381,387	551,000,841
<i>Utgifter för kapitalökning:</i>				
			att täckas av	
			lånemedel.	andra stats- inkomster.
			Summa.	
XIV.	Statens affärsverksamhet	75,643,900	7,544,700	83,188,600
XV.	Statens utlåningsfonder	11,650,000	30,000	11,680,000
XVI.	Avbetalning å statsskulden	—	5,351,600	5,351,600
XVII.	Statsverkets fond av rusdrycks- medel	—	3,330,000	3,330,000
XVIII.	Spannmålslagerhus m. m.	8,000,000	—	8,000,000
Säger			95,293,900	16,256,300
			Summa	
			111,550,200	
			662,551,041	

¹ Neutralitetskostnaderna för år 1916.² Täckande av det av 1916 års riksdag lämnade förskottet till krigsmaterielanskaffning m. m. (Riksd:s skr. nr 219/1916).

När jag nu går att angiva skillnaden mellan de beräknade inkomsterna, å ena, och de av mig förtecknade statsutgifterna, å andra sidan, faller det av sig självt, att jag vid denna jämförelse utesluter utgifter för kapitalökning, som äro avsedda att täckas av lånemedel. Jag har nämligen lämnat motsvarande post lånemedel å sido vid beräkningen av inkomsterna. Med iakttagande av vad nu sagts skulle riksstatsutgifterna för år 1918 enligt den lämnade förteckningen uppgå till följande belopp, nämligen:

dels verkliga utgifter	kronor 551,000,841
dels ock utgifter för kapitalökning, avsedda att täckas	
av andra statsinkomster än lånemedel »	16,256,300
Summa kronor	567,257,141

Innan jag härefter övergår att uppgöra förslag till täckning av bristen, får jag framhålla, att i förut lämnade förteckning över riksstatsutgifter ingå jämväl vissa neutralitets- och försvarsutgifter, som eljest enligt finansplanen i propositionen nr 130 skolat i där angiven ordning amorteras med användande av först framdeles disponibla medel. Enligt min mening bör man nämligen nu följa den väg, varpå Eders Kungl. Maj:t och riksdagen redan inslagit vidkommande neutralitetsutgifterna för år 1917, nämligen att i riksstaten upptaga samtliga statsverkets utgifter, som skola genom anslag täckas, vare sig anslagen avse att täcka utgifter, som redan gjorts, eller utgifter, som först med anlitan av anslagen skola bestridas. Bland de av mig först nämnda utgifterna ingå alltså neutralitetsutgifterna för år 1916 ävensom medel för täckande av det av 1916 års riksdag lämnade förskottet till krigsmaterielanskaffning m. m. Dessa poster sluta å 57,171,640 kronor, därav 41,378,192 kronor för lantförsvaret och 15,793,448 kronor för sjöförsvaret, resp. 8,046,050 kronor, därav 5,090,000 kronor för lantförsvaret och 2,956,050 kronor för sjöförsvaret. Nämnda belopp återfinnas i min förteckning under resp. huvudtitlar, d. v. s. fjärde och femte. Dessa mina uttalanden göras i samråd med cheferna för lant- och sjöförvarsdepartementen, och komma dessa departementschefer att senare i dag hos Eders Kungl. Maj:t föreslå avlåtande av propositioner till riksdagen i syfte att ifrågavarande utgifter och förskott skola upptagas i 1918 års riksstat på sätt jag nu angivit.

I detta sammanhang må ock framhållas, att i min förteckning över utgifterna under sjätte huvudtiteln ingår det ytterligare förskott till arbetslöshetens bekämpande å 7,500,000 kronor, som hos riksdagen i propositionen nr 360 äskats.

Såsom jag förut angivit, kommer jag att vid jämförelse mellan inkomster och utgifter räkna med ett utgiftsbelopp av kronor 567,257,141 och ett inkomstbelopp av » 406,021,000

För täckande av skillnaden eller kronor 161,236,141 böra alltså medel anvisas.

Vid denna punkt föregriper jag min utredning och angiver i kort-het min plan till bristens täckande. Till utredningen och motiveringen skall jag strax återkomma.

I min plan ingår särskild amorteringsplan för täckning av neutrali-tets- och andra kristidsutgifter. För amorteringen härav användas i första rummet två för år 1918 beviljade skatter, nämligen extra inkomst- och för-mögenhetsskatten samt tonnageavgiften. Den därefter oamorterade delen av ifrågavarande kristidsutgifter täckes genom lånemedel. Dessa lånemedel amorteras i sin tur med överskott å krigskonjunkturskatten för åren 1916 och 1917 samt med extra inkomst- och förmögenhetsskatt för åren 1919, 1920 och 1921.

Sedan man från de av mig för år 1918 omräknade inkomsterna och förtecknade utgifterna dragit dels från inkomsterna extra inkomst- och förmögenhetsskatten samt tonnageavgiften, dels ock från utgifterna de däri ingående kristidsutgifter, varom nu är fråga, återstår ändock för år 1918 en brist, vars storlek icke kan bestämmas förrän alla budgetsfrågor av riks-dagen avgjorts. Denna brist täckes med medel tagna från statsverkets kassafond.

Förevarande kristidsutgifter uppgå enligt den förteckning, som jag strax skall lämna, till sammanlagt 171,011,640 kronor. Detta belopp betalas, som sagt, dels med de medel, som enligt beräkningarna i 1918 års riksstat skulle inflyta i form av extra inkomst- och förmögenhetsskatt samt tonnageavgift eller sammanlagt 35,000,000 kronor, dels ock genom låne-medel. Om från bruttobeloppet för kristidsutgifterna . kronor 171,011,640 drages nyssnämnda skattebelopp » 35,000,000

återstår ett belopp av kronor 136,011,640 som alltså skulle täckas genom lånemedel.

Lägges denna summa lånemedel kronor 136,011,640 till summan av de av mig förut beräknade inkomsterna inbegripet extra inkomst- och förmögenhetsskatt samt tonnageavgift » 406,021,000

erhålles ett belopp av kronor 542,032,640

Utgiftssumman i dess helhet, alltså inbegripet den del av *hela* kristidsbeloppet, som skall

täckas genom 1918 års inkomster av extra inkomst- och förmögenhetsskatt samt tonnageavgift, uppgick till	kronor 567,257,141
Till täckande härav finnes att disponera ett belopp av	» 542,032,640

Skillnaden eller kronor 25,224,501 jämte medel till täckande av andra utgifter, som kunna av riksdagen beslutas utöver vad i det föregående är beräknat, skulle tagas från statsverkets kassafond.

Den av mig nu skisserade planen bygger på den förutsättningen, att för täckande av skillnadsbeloppet mellan inkomster och utgifter icke tillgripes någon skattebelastning utöver den, som Eders Kungl. Maj:t ifrågasatt eller riksdagen redan beslutat. Det synes mig nämligen klart, att det i närvarande stund icke lämpar sig att ifrågasätta någon ny eller förhöjd indirekt beskattning, som skulle vara av någon nämnvärd fiskalisk betydelse; men ej heller kan det vara tillrådligt att nu ytterligare belasta inkomst, förmögenhet och rörelse utöver den ökning i dylik belastning, som ligger dels i Kungl. Maj:ts förslag till extra inkomst- och förmögenhetsskatt, dels ock i den av riksdagen beslutade höjningen av krigskonjunkturskatten.

Av stats-
verkets
kassafond.

Med denna utgångspunkt givas allenast två utvägar till täckning av uppkommen eller uppkommande brist i budgeten. Dessa vägar leda till upplåning eller till disposition av statsverkets egna kapitaltillgångar eller också till bägge dessa medel. Enligt min plan skulle upplåning ske för bestridande av vissa kristidsutgifter, medan däremot bristen i övrigt skulle täckas genom att taga i anspråk viss del av kassafonden.

I närvarande stund skulle den brist, som avsåges att täckas med medel från statsverkets kassafond, uppgå till ett belopp av 25,224,501 kronor. Det har emellertid redan förut framhållits, att riksdagen ännu icke fattat beslut rörande alla hos riksdagen gjorda anslagsäskanden. I detta fall böra särskilt observeras Kungl. Maj:ts propositioner nr 72 och 73 med förslag till åtgärder för lant- och sjöförsvarets stärkande. De anslag, som på grund av dessa propositioner kunna komma att av riksdagen beviljas, ha i förenämnda förteckning lämnats ur räkningen. I den mån de anslag, som på grund av samma propositioner kunna förväntas, skola utgå åren 1917 och 1918, böra med den av mig angivna ordningen anslagen upptagas i riksstaten för år 1918. Utom den ökning i bristen, som härigenom skulle uppstå, måste tillika uppmärksammas, att genom vissa under riksdagens lopp fattade beslut, särskilt rörande en del stora krediter, riksgäldskontorets utgifter för förräntning av statsskulden kunna förväntas

komma att stiga utöver den summa, som för mötande av samma utgifter upptagits i statsverkspropositionen. Alltså måste även i detta avseende beräknas en ökning i bristen.

Givetvis är det icke utan en viss betänksamhet, jag nu föreslår, att sagda brist skall täckas med medel från kassafonden. Vissa skäl kunde ju tala för att jämväl i detta fall lånevägen anlitas. En del av bristen måste nämligen anses bero av kristidsförhållandena. Man kan dock icke förbise, att, på sätt nyss antyddes, bristen i viss mån är beroende av utgifter, som av principiella skäl icke böra genom anlitage av lånemedel så att säga balanseras över på följande år. Härtill kommer, att efter allt att döma kassafonden det år, varom här är fråga, eller 1918, inrymmer ett kapitalbelopp, som högst betydligt överstiger, vad för tillgodoseende av kassafondens ändamål under nuvarande förhållanden erfordras. År 1918 på våren har kassafonden nämligen mottagit överskotten å både 1916 och 1917 års krigskonjunkturskatt. Vid 1917 års utgång torde därför kassafonden, som i sitt bokslut för sistnämnda år bokföringsmässigt inräknar den år 1918 inflytande krigskonjunkturskatten, hava ökats med ett belopp antagligen icke så litet överstigande 100,000,000 kronor. För övrigt lär man kunna förutsätta, att den ökning i krigskonjunkturskatten för år 1917, som den beslutade stegringen i skatteskalen innebär, åtminstone i viss mån tillkommit för lättande av svårigheterna vid uppgörande av 1918 års budget. Enda sättet för att nå detta mål blir vägen över kassafonden. Vilket belopp från fonden, som för ifrågavarande ändamål bör tagas i anspråk, kan jag, såsom av det föregående framgår, icke nu angiva. Om beloppet håller sig inom 40,000,000 kronor, kommer dock troligen detta belopp att kunna täckas utan att i närvarande stund, då överskottet å 1916 års krigskonjunkturskatt redan influtit, kassafondens behållning efter avdrag av sagda belopp skulle i någon större grad understiga kassafondens behållning vid 1915 års slut. Kassafondens behållning utgjorde nämligen då 57,789,149 kronor 60 öre. I anledning av förslag från Kungl. Maj:ts sida medgav 1915 års riksdag, att av kassafonden finge för 1916 års budget tagas i anspråk ett å riksstaten för samma år uppfört belopp av 20,698,100 kronor. Med detta belopp blir således i första rummet den ovan angivna behållningen vid 1915 års utgång att för år 1916 minska. Att återstoden kan hava behövt till någon del tagas i anspråk för täckande av brist i 1916 års budget är emellertid icke att förutsätta. Såsom min företrädare i ämbetet framhöll vid tillstyrkandet av propositionen nr 130 till innevarande års riksdag, lär den starka stegringen av inkomst- och förmögenhetsskatten, vilken i 1916 års rikstat beräknats till 39,000,000 kronor men samma år uttaxerats med i runt tal 66,175,000 kronor, säkerställa nämnda års statsreglering, och detta oavsett överskottet å krigskonjunkturskatten för samma år. Då detta överskott i enlighet med

förut gjorda beräkningar kan uppskattas till omkring 60,000,000 kronor, synes man med iakttagande av nödig försiktighet kunna beräkna kassafondens överskott vid 1916 års utgång till ett belopp, som, även om det icke skulle uppgå till 100,000,000 kronor, dock medger en åderlåtning av 40,000,000 kronor, utan att kapitalet kan anses komma att understiga behållningen vid 1915 års utgång i någon större utsträckning. Därtill kommer, såsom förut angivits, att 1917 års överskott å samma års krigskonjunkturskatt influtit i statsverkets kassa vid den tid, då det i anspråk tagna beloppet från kassafonden bokföres såsom utgift.

I 1918 års riksstat skulle sålunda, i anslutning till vad ovan anförts, upptagas en post »Av statsverkets kassafond», i sig inrymmande dels förutnämnda belopp, 25,224,501 kronor, jämte de medel, som kunna komma att av riksdagen beviljas dels i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 72 och 73, dels för täckande av ökade utgifter för statsskuldens förräntning, dels ock eljest för utgifter, som icke tillhöra kristidsutgifterna och ej heller återfinnas i ovan lämnade förteckning över statsverkets utgifter för år 1918.

*Kristidsut-
gifternas
finansiering.*

Härefter övergår jag att beröra frågan om kristidsutgifternas finansiering lånevägen. Praktiskt sett betyder uppläggandet av ett lån till betalning av de stora kristidsutgifterna med hänsyn till statskontorets förhandenvarande förhållande till riksgäldskontoret i själva verket allenast en omföring i statverkets skilda huvudböcker, en omföring, som dock samtidigt skulle bringa bokföring och verklighet i bättre överensstämmelse med varandra än nu är förhållandet. Genom uppförande i staten av ett större lånebelopp till bestridande av kristidsutgifter skulle det möjliggöras för ett statens verk, statskontoret, att genom en bokföringsåtgärd nedbringa de stora förskotten från ett annat statens verk, riksgäldskontoret, förskott, som lämnats just för de med nu ifrågasatta lånemedel avsedda ändamål.

Budgetens säregna utveckling är naturligtvis till väsentlig del beroende på säregna förhållanden d. v. s. på utgifter, som föranletts av kriget och alltså äro hänförliga till kostnader för neutralitetens bevarande eller till reglering av prisförhållanden och dylikt. Dessa kristidsutgifter, vare sig de gjorts i neutralitetssyfte eller för prisreglering, böra naturligtvis i främsta rummet täckas med de skatter, som härflyta från de av samma säregna förhållanden beroende krigskonjunkturvinster. Det är i verkligheten också den direkta beskattningen, som närmast kommer att bära oförmålda utgifter, även om detta på grund av budgetens uppställning icke kommer omedelbart till synes. I och för betalning av kristidsutgifterna är man därför, på sätt jag nyss antytt, berättigad att taga hänsyn jämväl till de stora överskott, krigskonjunkturskatten lämnat eller kommer att lämna, trots det att dessa överskott på grund av budgettekniska skäl icke giva sig tillkänna förrän ett eller annat år senare. Man

nödgas emellertid utgå från att dessa överskott icke förslå till tackande av samtliga kristidsutgifter. Under sådana förhållanden bör utväg redan nu anvisas för att täcka återstoden. I sådant avseende anser jag mig böra hänvisa till den i propositionen nr 130 föreslagna extra inkomst- och förmögenhetsskatten. Även i sagda proposition var den tanken icke främmande, att denna skatt i viss mån skulle bära utgifterna för neutralitetens bevarande. Dess ändamål skulle emellertid enligt mitt förslag utvidgas att omfatta jämnväl betalning av andra kristidsutgifter. Då emellertid nämnda överskott å krigskonjunkturskatten icke nu står till omedelbart förfogande, och en extra inkomst- och förmögenhetsskatt för att fylla sitt ändamål bör tänkas utgå under ett flertal år, kommer man beträffande kristidsutgifterna osökt över på en plan om utgifternas amortering. Emellertid ingick som nämndes extra inkomst- och förmögenhetsskatt i den amorteringsplan, som omförmäles i propositionen nr 130. Skulle nu, som jag föreslår, nämnda skatt komma att användas för delvis andra ändamål, blir det nödvändigt tillse, att de utgifter, som enligt propositionen nr 130 eljest skolat i där angiven ordning amorteras, bliva även genom den nya amorteringsplanen eller på annat sätt täckta. Jag skall då till en början i korthet redogöra för den i propositionen nr 130 omförmälda amorteringsplanen.

I denna proposition framlades plan till betalning av oguldna neutralitetsutgifter för år 1915 och samtliga neutralitetsutgifter för åren 1916 och 1917 ävensom av andra utgifter för försvaret, utgifter, som till huvudsaklig del finnas angivna i propositionerna nr 72 och 73 angående vissa åtgärder för lant- och sjöförsvarets stärkande. Samtliga de utgifter och kostnader, varom det var fråga, uppgingo till ett belopp av i runt tal 288,000,000 kronor.

Detta belopp fördelade sig på följande poster:

Täckande av tillfälligt lån för en del av 1915 års neutralitetsutgifter	kronor	27,000,000
1916 års neutralitetsutgifter	»	62,000,000
1917 » »	»	64,000,000
Oförutsedda utgifter	»	25,584,000
Täckande av viss kostnadsökning vid vissa engångsutgifter för sjöförsvaret	»	1,727,938
Täckande av det utav 1916 års riksdag lämnade förskottet till krigsmaterielanskaffning m. m.	»	8,046,050
Anslag för ytterligare åtgärder till försvarets stärkande (närmare angivna i propositionerna nr 72 och 73)	»	98,861,252

Summa kronor 287,219,240

eller i runt tal 288,000,000 kronor.

Ehuru detta belopp var avsett att allenast i vissa delar uppföras i staten för år 1918, anvisades i propositionen utväg för beloppets täckande i dess helhet. I sådant avseende föreslogs att taga i anspråk *dels* överskottet å den krigskonjunkturskatt, som influtit i 1916 års riksstat, *dels* ock visst överskott å den krigskonjunkturskatt, som inginge i riksstaten för år 1917. Disponibla överskotten beräknades i vardera fallet till 60,000,000 kronor. Återstoden skulle amorteras med en extra inkomst- och förmögenhetsskatt, vilken beräknades årligen från och med år 1918 lämna 30,000,000 kronor.

Likviden av förenämnda belopp skulle alltså få följande utseende:

överskott å krigskonjunkturskatten i 1916 års riksstat	kronor	60,000,000
överskott å krigskonjunkturskatten i 1917 års riksstat	»	60,000,000
extra inkomst- och förmögenhetsskatt	»	168,000,000
Summa kronor		288,000,000

Amorteringen skulle börja år 1918 med en i samma års riksstat upptagen extra inkomst- och förmögenhetsskatt om 30,000,000 kronor. Överskotten av krigskonjunkturskatten kunde återigen icke tagas i anspråk förrän riksbokslutet för år 1916 resp. år 1917 var känt. Då dessa överskott ingingo i statsverkets kassafond, skulle också 1918 resp. 1919 års riksdag anvisa mot överskotten svarande belopp att utgå i form av anslag från kassafonden. Då emellertid av de försvarsutgifter, som tillika med neutralitetsutgifter skulle i nu angiven ordning gäldas, vissa större belopp voro avsedda att utgå åren 1917 och 1918, måste i den mån, den extra inkomst- och förmögenhetsskatten för år 1918 icke försloge till täckande av samma belopp, tillfällig utväg sökas för medelanskaffning. För sådant ändamål föreslogs upptagande av ett lån till belopp av 50,453,190 kronor, vilket lån naturligtvis skulle i förut angivna ordning återbetalas i mån som överskottet å krigskonjunkturskatten och den nya inkomst- och förmögenhetsskatten därtill lämnade tillgång.

Efter att nu hava redogjort för den i propositionen nr 130 omförmälda amorteringsplanen övergår jag till att granska de till amortering avsedda utgiftsposterna.

I propositionen har såsom första post upptagits ett belopp av 27,000,000 kronor till täckande av tillfälligt lån för en del av 1915 års neutralitetsutgifter. Detta belopp, som sålunda redan upplånats, behöver visserligen icke tagas i beräkning vid fastställande av lånemedel i 1918 års riksstat för bestridande av vissa kristidsutgifter, men bör det oaktat tagas i betraktande vid fastställande av amorteringsplanen för samma utgifter. Öv-

riga neutralitetsutgifter i propositionen nr 130 voro beräknade för år 1916 till 62,000,000 kronor och för år 1917 till 64,000,000 kronor. Dessa poster böra emellertid undergå en korrigering. Numera hava nämligen från såväl armé- som marinförvaltningen inkommit specificerade uppgifter å 1916 års neutralitetskostnader. På sätt förut angivits, uppgå dessa kostnader i jämnat tal till sammanlagt 57,171,640 kronor. Anslagen till täckande av 1917 års neutralitetskostnader äro numera av riksdagen bestämda till 63,000,000 kronor.

Härefter övergår jag till övriga i propositionen nr 130 omförmälda utgifter för försvaret. Den första av dessa poster slutar å ett belopp av 25,584,000 kronor, som rubricerats såsom oförutsedda utgifter. I detta belopp ingå dels vissa förskott, som anvisats huvudsakligen till förstärkande av arméns förråd och sluta å en summa av i runt tal 18,584,000 kronor, dels ock för bestridande av egentliga oförutsedda utgifter 7,000,000 kronor. Vad angår den sistnämnda posten synes mig densamma icke vidare böra tagas i betraktande. Därest försvarsutgifter av hittills oförutsett slag skulle komma att giva sig tillkänna, torde särskild framställning till riksdagen böra göras och erforderliga medel å riksstat anvisas. Ävenledes synes det mig, som om man borde lämna ur räkningen jämväl omförmälda förskott å sammanlagt 18,584,000 kronor. På sätt framgår av vad min företrädare i ämbetet anförde vid tillstyrkande av Kungl. Maj:ts proposition nr 130, äro dessa förskott att förlikna med andra förlag, som gjorts på grund av kristidsförhållanden. I den mån som dessa förlag icke genom försäljning eller annorledes återgå till statsverket, torde anslag av riksdagen i vanlig ordning böra äskas för täckande av brist.

Vidare återfinnas bland de samlade kostnaderna en post av 1,727,938 kronor, varmed avsågs att täcka viss kostnadsökning vid vissa engångsutgifter för sjöförsvaret. Detta belopp, som ingick i en större summa, vilken rätteligen i dess helhet bort täckas av värnskattemedel, har i brist på tillgängliga medel inräknats i den summa om 288,000,000 kronor, i avseende å vars amortering förslag framställts. Genom beslut, som fattats vid innevarande års riksdag, har emellertid summan av ifrågavarande kostnadsökningar nedbringats, vadan någon särskild anordning för täckande av ifrågavarande belopp icke erfordras.

Ytterligare har i propositionen nr 130 upptagits ett belopp om 8,046,050 kronor till täckande av det av 1916 års riksdag lämnade förskottet till krigsmaterielanskaffning m. m. 1916 års riksdag förutsatte nämligen, att de för bestridande av utgifterna erforderliga belopp skulle kunna av Kungl. Maj:t under år 1916 av tillgängliga medel förskjutas för att framdeles hos riksdagen anmälas till ersättande. Såsom jag redan meddelat, komma

cheferna för lant- och sjöförsvarsdepartementen att senare idag tillstyrka propositioner till riksdagen om anvisande av medel till täckande av nämnda belopp.

Slutligen finnas i den plan, som angives i propositionen nr 130, intagna anslag för sådana ytterligare åtgärder till försvarets stärkande, som omnämnas i propositionerna nr 72 och 73. Anslag för dessa ändamål tager jag icke nu i betraktande, ity att sådana anslag torde, i anslutning till vad jag förut anfört, böra anvisas å riksstat för år 1918, i den mån anslagen skola tagas i anspråk innevarande eller nästföljande år.

Efter denna granskning av utgiftsposter och amorteringsplan i propositionen nr 130 övergår jag nu till att närmare redogöra för den amorteringsplan rörande kristidsutgifterna, varom jag tidigare talat.

*Amorteringsplan
rörande
kristidsutgifterna.*

Till kristidsutgifterna hänför jag, på sätt tidigare anförts,			
av 1915 års neutralitetsutgifter	kr.	27,000,000:	—
1916 » »	»	57,171,640:	—
1917 » »	»	63,000,000:	—

Summa neutralitetsutgifter kr. 147,171,640: —

Till övriga kristidsutgifter hänför jag följande för nedannämnda ändamål anvisade eller föreslagna belopp:

- 1:o) I proposition nr 34 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att på extra stat under sjätte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av kr. 4,000,000: — till understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter.
- 2:o) I proposition nr 28 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att på extra stat under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av » 4,000,000: — till prisreglering å vissa gödselmedel.
- 3:o) I proposition nr 46 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att på extra stat under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av » 190,000 :— för lindring av fraktkostnaderna vid transport av majs till vissa delar av Norrland samt till Gottland.

- 4:o) I proposition nr 243 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att på extra stat under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst kr. 750,000: — till understöd för anläggande av potatistorkerier.
- 5:o) I proposition nr 282 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att på extra stat under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av » 22,400,000: — för nedbringande av priserna å spannmål, kraftfoder m. m. samt för bestridande av vissa kostnader för brödsädesregleringen m. m.
- 6:o) I proposition nr 283 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att på extra stat under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst » 12,000,000: — för beredande av lindring i de mindre bemädlades levnadsvillkor.
- 7:o) I proposition nr 360 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att för arbetslöshetens bekämpande använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta ett belopp, utöver förut för ändamålet disponibla medel, av ytterligare » 7,500,000: —
- S:a kr. 50,840,000: —

Samtliga ovanstående anslagsbelopp hava av riksdagen beviljats, med undantag av det under 7:o) upptagna, vilken fråga ännu icke av riksdagens vederbörande utskott behandlats.

I och för fastställande av amorteringsplan för kristidsutgifterna beräknar jag alltså dessa utgifter till följande belopp:

neutralitetsutgifter	kr. 147,171,640: —
övriga kristidsutgifter	» 50,840,000: —
<hr/>	
Summa kr. 198,011,640: —	

Till bestridande härav skulle användas dels överskott å krigskonjunkturskatten för åren 1916 och 1917, dels för 1918 extra inkomst- och förmögenhetsskatt samt tonnageavgift, dels ock för åren 1919, 1920 och 1921 extra inkomst- och förmögenhetsskatt.

I propositionen nr 130 beräknades de disponibla överskotten å krigskonjunkturskatten för åren 1916 och 1917 till 60,000,000 kronor för vartdera året. Härtill skulle komma den ytterligare avkastning av krigskonjunkturskatten för år 1917, som föranledes av den nu beslutade stegringen i skatteskalen för samma skatt. Denna stegring torde motsvara ungefär 20,000,000 kronor. På sätt jag vid behandlingen av frågan om dispositionen av statsverkets kassafond redan närmare angivit, torde emellertid för fyllande av bristen i 1918 års budget böra tagas i anspråk ett avsevärt belopp. Om, för att erhålla en utgångspunkt, detta belopp beräknas till 40,000,000 kronor, skulle för amorteringen av kristidsutgifterna ett däremot svarande belopp böra frändragas det eljest disponibla överskottet å 1916 års krigskonjunkturskatt. Då därjämte 1915 års riksdag anvisat i 1916 års budget från kassafonden ett belopp av över 20,000,000 kronor, skulle hela överskottet å nämnda års krigskonjunkturskatt redan på förhand vara disponerat. 1918 års riksdag skulle alltså icke bliva i tillfälle att i 1919 års riksstat taga i anspråk medel från kassafonden. Om vanlig ordning följes, disponerar nämligen 1918 års riksdag vid uppgörandet av riksstaten för år 1919 över kassafonden efter beräkning av den kapitaltillgång, fonden ägde vid senast förut gjorda bokslut, d. v. s. i detta fall bokslutet för år 1916. Hava genom beslut av 1915 och 1917 års riksdagar disponerats tillhopa 60,000,000 kronor av kassafondens medel, synes det som säkert, att 1918 års riksdag icke kan disponera över ytterligare belopp utan att behållningen i kassafonden, sådan den återfinnes i 1916 års bokslut, understiger den nu kända behållningen vid utgången av år 1915. 1919 års riksdag skulle däremot bliva i tillfälle att använda hela disponibla överskottet å krigskonjunkturskatten för år 1917. Detta överskott skulle, inberäknat ökningen genom den nu beslutade stegringen i skatteskalen, kunna uppskattas till 80,000,000 kronor.

I anslutning till vad sålunda anförts beräknar jag, att kristidsutgifterna skulle amorteras genom överskott å krigskonjunkturskatten i 1920 års budget med kr. 80,000,000

Vidare skulle kristidsutgifterna amorteras år 1918 med extra inkomst- och förmögenhetsskatt kr. 30,000,000
tonnage-avgift » 5,000,000

Summa Kr. 35,000,000

Återstoden av kristidsutgifterna skulle därefter betalas genom en fortsatt inkomst- och förmögenhetsskatt.

I ett sammanhang ter sig alltså amorteringsplanen på följande sätt:

1918 års riksstat.

Extra inkomst- och förmögenhetsskatt . . .	kr. 30,000,000	
Tonnageavgift	5,000,000	kr. 35,000,000

1919 års riksstat.

Extra inkomst- och förmögenhetsskatt	kr. 30,000,000
--	----------------

1920 års riksstat.

Överskott å krigskonjunkturskatten . . .	kr. 80,000,000	
Extra inkomst- och förmögenhetsskatt . . . »	30,000,000	kr. 110,000,000

1921 års riksstat.

Extra inkomst- och förmögenhetsskatt	kr. 30,000,000	
	Summa	kr. 205,000,000

Såsom synes skulle alltså kristidsutgifterna, uppgående till ett belopp av i runt tal 198,000,000 kronor, kunna täckas genom anslag å riksstaten för åren 1918—1921, för såvitt att de ekonomiska förhållandena icke komme att i väsentlig mån omkullkasta den nu gjorda amorteringsplanen.

Såsom vidare framhållits innebär icke den nu uppgivna summan för kristidsutgifterna, att ett motsvarande belopp skulle kunna behöva i 1918 års riksstat upptagas såsom lånemedel. I nämnda summa ingår nämligen 27,000,000 kronor av 1915 års neutralitetsutgifter, som redan täckts med lånemedel. Bland de av mig förtecknade riksstatsutgifterna har därför icke nämnda belopp upptagits. Återstoden av kristidsutgifterna uppgår, såsom förut angivits, till kronor 171,011,640.

Men ej heller för hela detta belopp behöver lånevägen anlitas. För kristidsutgifternas amortering har nämligen bland 1918 års inkomster upptagits 35,000,000 kronor i extra inkomst- och förmögenhetsskatt samt tonnageavgift. Lånemedel för bestridande av kristidsutgifterna skulle alltså, på sätt tidigare framhållits, kunna begränsas till ett belopp av 136,011,640 kronor.

Slutligen har jag att i detta sammanhang anmäla ett annat äskande, som ävenledes torde böra göras hos innevarande års riksdag. Till tackande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet under år 1917 har Eders Kungl. Maj:t hos riksdagen i propositionerna nr 244 och 245 begärt anslag under fjärde och femte huvudtitlarna å tillhopa 63,000,000 kronor, vilka framställningar också av riksdagen bifallits. På sedvanligt sätt har riksdagen därjämte fastställt beloppet av de i § 63 regeringsformen omförmälda kreditiv. Dessa stå emellertid icke till Eders Kungl. Maj:ts förfogande under riksdagens fortvaro, och då det, i likhet med vad fallet var under föregående år, är att räkna med att riksdagen innevarande år, om också faktiskt åtskild, likväl icke avslutas med det egentliga riksdagsarbetets fullbordande samt alltså kreditiven vid sådant förhållande icke kunna av Eders Kungl. Maj:t lyftas, men situationen kan komma att bli sådan att, utöver den till neutralitetskostnadernas tackande disponibla summan 63,000,000 kronor, ytterligare något belopp kan så skyndsamt behöva anlitas för de i berörda paragraf i regeringsformen avsedda ändamål, att riksdagens samlande och beslut därom icke kan avvaktas, synes mig, såsom föregående år skedde, ett belopp av 15,000,000 kronor, motsvarande det s. k. lilla kreditivet, böra vara ställt till Eders Kungl. Maj:ts disposition att användas under de i samma paragraf omförmälda villkor. Med hänsyn härtill synes bemyndigande böra hos riksdagen äskas för Eders Kungl. Maj:t att för bestridande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta, utöver redan för enahanda ändamål år 1917 till Eders Kungl. Maj:ts förfogande ställda medel, ett belopp av 15,000,000 kronor att i fall av behov tagas i anspråk å tid, då till följd av riksdagens fortvaro de i § 63 regeringsformen omförmälda kreditiv icke få lyftas.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställde föredragande departementschefen, att Kungl. Maj:ts ville, med återkallande av tidigare gjorda förslag i den mån de strida mot de här nedan framställda, i nådig proposition föreslå riksdagen att

ej mindre beräkna statsverkets inkomster för år 1918 enligt ovan lämnade specifikation och i sammanhang därmed besluta,

dels att för bestridande av vissa kristidsutgifter finge bland inkomsterna upptagas en post lånemedel till belopp av kr. 136,011,640:—,

dels ock att, i den mån sistnämnda medel och i specifikationen beräknade inkomster icke försloge till tackande av de i riksstaten upptagna utgifter, av statsverkets kassafond finge tagas i anspråk erforderligt belopp,

än även bemyndiga Kungl. Maj:t att för bestridande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta, utöver redan för enahanda andamål år 1917 till Kungl. Maj:ts förfogande ställda medel, ett belopp av 15,000,000 kronor att i fall av behov tagas i anspråk å tid, då till följd av riksdagens fortvaro de i § 63 regeringsformen omförmälda kreditiv icke finge lyftas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter tillstyrkta hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse bilaga litt. vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Georg Sjöcrona.